

Майкл ПІТЕРС
Michael PETERS

Тіна БЕСЛЕЙ
Tina BESLEY

Петар ЯНДРИЧ
Petar JANDRIĆ

НА ДАНИЙ МОМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЇ... ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО УКРАЇНСЬКИХ ФІЛОСОФІВ ОСВІТИ¹

Шановні колеги!

Ми звертаємося з солідарною професійною підтримкою наших українських колег і висловлюємо наші найглибші співчуття з приводу загибелі людей і страждань громадян України в результаті української кризи 2014. Ми розуміємо, що вона глибоко засмучує весь український народ. Криза супроводжується значними втратами життя, території і загрозою втрати національного суверенітету, що призвело до тривалого конфлікту з про-російськими силами, і, як наслідок, історичного погіршення відносин України та Росії. Крім того, набирає нового оберту глобальна конфронтація між Європою та Російською Федерацією з відповідною можливістю незвичайної холодної війни між Росією і США, включаючи НАТО і нове коло держав.

Останні декілька років української історії демонструють тенденції, подібні тим, що виявилися під час недавніх війн на Балканах. Для того, щоб модернізувати свою країну і досягнути кращого життя, люди в Україні висловили бажання орієнтуватися на стандарти Заходу. В українській геополітичній ситуації таке наближення неминуче передбачає більш тісне політичне об'єднання з Європейським Союзом і також сближення з військовим альянсом НАТО. Однак, такий розвиток подій безпосередньо протирічить геостратегічним інтересам Російської імперії. Україна, яка

¹ Переклад з англійської І.Предборської.

позиціонується як ворота для Росії, відіграє важливу геополітичну роль, яка виходить далеко за межі волі власного народу.

І тут у гру вступають політичні маніпуляції. Росіянам сказали, що український поворот у бік Заходу загрожує російській меншині в межах України. Для того, щоб захистити своїх співвітчизників, росіяни здійснили політичну і військову інтервенцію на територію іншої суверенної держави. Це, у свою чергу, викликало відповідь від українських патріотів, які вирішили, і це справедливо, боротися за свою незалежність і свободу. У такий спосіб Україна опинилася в ситуації, подібній громадянській війні на Балканах, яка перетворила країну на поле битви ідеологій, світоглядів і етносів. Зараз йдеться не тільки про те, чи ви політично схильні до Заходу або до Сходу, а про те, хто ваші предки, якою мовою ви говорите, і яку церкву ви відвідуєте.

Для пересічних громадян України ця ситуація є дуже складною. Багато сімей мають змішані коріння, пов'язані з російською та українською національністю; носії української та російської мов не мають жодних проблем з розумінням один одного, обидві мови використовують кирилицю, й історичні зв'язки між етнічними групами дуже глибокі. Таким чином, конфлікт в Україні не є конфліктом між двома різними спільнотами або культурами. Натомість конфлікт виникає всередині етнічного, культурного та лінгвістичного розмаїття, властивого для цього геополітичного простору і руйнує підвалини самого українського суспільства. Подібні події вже відбулися на Балканах та в інших місцях, і ми дуже добре розуміємо, наскільки вони важкі для всієї країни. Коли складна історія декількох ідентичностей зводиться до простої двосторонньої логіки, починає говорити зброя. А коли зброя говорить, музи мовчать.

У Європі та Новій Зеландії ми спостерігаємо за подіями в Україні у безпеці і комфорті наших крісел та комп'ютерних екранів. Але з цієї «відстані» ми виступаємо в якості свідків для джерел західних новин, що забезпечують західний погляд на події в тому вигляді, як вони розгортаються. Те ж саме з абсолютно протилежних ідеологічних засад також відбувається й в російськомовному світі. Як зазначає багато коментаторів, упередження західних і російських ЗМІ повинні бути прийняті до уваги. Тому у найскладніших умовах філософи освіти повинні працювати над їх деконструкцією та піддавати критиці повідомлення ЗМІ, тобто забезпечувати нову роль засобів масової інформації в глобальному селі.

Влада ЗМІ у маніпулюванні мізками людей і створенні ідеології ще ніколи не була такою сильною: це стає абсолютно очевидним з ролі цифрових медіа в зображенні конфлікту, історії, національності і ідентичності. Однак, у той же час взаємопов'язаність створює можливості для нових мереж досліджень, соціальних відносин і солідарності, які уникають гло-

бального павутиння потужних медійних транснаціональних корпорацій. Глобалізація вимагає, щоб філософія освіти зверталась через різні способи до нових форм взаємозв'язку і суб'єктивності, щоб зрозуміти «освіту» в її найбільш широких можливих державних і глобальних смислах. Таким чином, це повертає до позиції, яка суттєво відрізняється від старої ідеології-критики.

Оскільки нові медіа все частіше вкладаються в алгоритмічні середовища, вони починають істотно відрізнятися від старих ЗМІ промислової доби. Тим не менш, з точки зору аналізу і репортажу, не можна замаскувати той факт, що ми живемо не в Україні, не говоримо мовою і не прив'язані до подій. Ці факти не можуть бути змінені глобалізацією, так як вони говорять про місце-обмеженості, про філософію місця, а також про філософію національних культур та історій.

Знайомство з уривком Михайла Горбачова з його майбутньої праці «Після Кремля» (Горбачов, 2014) навіть в машинному перекладі відкриває нам його бачення історії конфлікту, Західної упередженості і необхідності нового рівня спілкування, взаємної довіри і розуміння для реконструкції суспільства та економіки, включаючи статус Севастополя і Криму. Він припускає, що Заходу варто припинити спроби втягування України до НАТО та слід звернутися до міжнародного пошуку шляху примирення і поліпшення життя всіх громадян і українсько-російських відносин.

Горбачов вважає, що більшість українців хоче здорових відносин з Росією, і рекомендує шлях примирення, заснований на можливості діалогу, де пошук взаємоприйнятних рішень може встановити «тиху» дипломатію без демонізації, шкідливих намірів чи звинувачень у «темних справах». Це велике запитання, особливо у світлі постійних нападів сепаратистів, що призводить до зростання жертв серед цивільного населення. Пропозиції Горбачова несприйнятні більшістю в пострадянській Україні, які хочуть акцентувати увагу на українському націоналізмі і його програмі «українізації», хоча багатьом з російської діаспори і мільйонам зросійщених українців здається більш комфортно бути з Росією, ніж з Європою.

Завданням філософії освіти, мабуть, є дослідження способу, завдяки якому українська держава прагне виробити культурне громадянство і солідарність після багатьох років Радянської влади і в розпал безперервного конфлікту. Консервативна вимога легітимізації української держави, з точки зору громадянської освіти і формування «українців» на засадах патріотизму, української історіографії та осмислення історії, потребує ретельного вивчення (The, 2009), особливо зважаючи на перспективу етнічного насильства. У більш широкому сенсі завданням філософії освіти є вивчення розмаїття культурних, мовних, національних та інших ідентичностей і переведення цього розмаїття в площину емансипаторської

освіти індивідуально і соціально. Завданням філософів освіти в Україні, Хорватії та багатьох інших країн, що опинилися в подібних історичних буревіях, є створення міжнародних мереж взаємного навчання і підтримки. А завданням для західних філософів освіти є приєднання до цих мереж на рівних, а не на позиціях колоніалістів. Завдання для українських філософів освіти — охопити *Іншого* і балансувати впливи, що надходять з усіх боків. На даний момент української історії філософія освіти має багато важливих завдань і повинна сміливо зустріти виклик.

Як іноземці, ми можемо тільки сподіватися і очікувати на аргументацію та результат від наших українських колег з приводу цих питань. Ми висловлюємо нашу гарячу підтримку тим, хто намагається вирішити ці важливі питання в умовах постійного конфлікту і сутичок у Східному регіоні та на тлі боротьби країни з занепадом економіки і величезного горя людей. Ми хочемо також підкреслити важливість філософії освіти у розробці рішень на майбутнє, тому що ці питання допоможуть визначити геополітичний простір нової держави та її відносин як з Росією, так і з Європою. У той же час ми висловлюємо наше співчуття з приводу трагедії української кризи і нашу солідарність та підтримку українських колег.

На даний момент української історії важко підвестися і слухати голос муз. Однак це дуже важливо, що філософи освіти дослухаються до голосу розуму, дослідження і критики, і що вони активно сприяють розвитку нового українського суспільства. Таким чином, ми висловлюємо нашу величезну підтримку всім, хто залучений до журналу «Філософія освіти» — від головних редакторів до авторів, які наслідують пробудити голос муз у важкі часи кризи. Ваша робота не марна, і ви — не самотні. Ми радіємо, що можемо повчитися у вас і працювати з вами, щоб створити краще майбутнє для народу України та решти світу.

На знак солідарності,

Майкл А. Пітерс
Тіна Беслей
Петар Яндрич

Від редакції

Ми дуже вдячні Майклу Пітерсу, Тіні Беслей та Петару Яндричу за підтримку української філософії освіти і, у свою чергу, вважаємо за необхідне познайомити наших читачів з авторами даного листа.

Майкл Адріан Пітерс — філософ, педагог, відомий світовий мислитель і одна з вагомих фігур сучасної філософії освіти. Як й багато інших критичних педагогів свого покоління, Майкл походить з робітничого класу

і розпочав свою кар'єру з викладання у середній школі. Через сім років він здобув ступінь доктора філософії у сфері філософії освіти, досліджуючи праці Людвіга Вітгенштайна, та долучився до світу науки. Згодом, набувши досвід лектора та лектора-відвідувача, Майкл отримав Персональну посаду професора в Університеті Окленда (2000–2003). Пізніше він став професором-дослідником в Університеті Глазго (2000–2005), а потім отримав Почесну посаду в Університеті Іллінойс в Урбана-Шампейн. Сьогодні Майкл Пітерс—професор Університету Вайкато (Нова Зеландія), де він також є одним з керівників глобальних досліджень в рамках освітньої програми, Почесний професор Університету штату Іллінойс в Урбана-Шампейн (США), ад'юнкт-професор в Школі мистецтв, Королівському технологічному Інституті Мельбурна (Австралія), ад'юнкт-професор в Школі зарубіжних студій Університету Гуанчжоу (Китай), професорський степендіат школи художньої творчості Університету Джеймса Кука (Австралія). М. Пітерс—пожиттєвий член Академії гуманітарних наук Нової Зеландії, Почесний член Королівського Товариства Нової Зеландії, пожиттєвий член Товариства з досліджень в галузі вищої освіти (Великобританія), пожиттєвий член Товариства філософії освіти Австралії. Він також удостоєний звання почесного доктора наук з літератури від державного Університету Нью-Йорка (США) та Почесного доктора наук з філософії від Університету Ольборг (Данія).

У *Liber amicorum* Майкла, Пітер Робертс пише: «Широке коло наукових інтересів Майкла просто вражає. Він опублікував книг більше, ніж будь-який інший філософ освіти у світі, в яких висвітлив величезну кількість питань. У науковому доробку Майкла понад 60 книжок і 500 статей. Він є редактором шести журналів: «Філософія і теорія освіти» (з 1983 р.), «Культури знань» (редактор-засновник, з 2013 р.), «Перспективи політики в освіті» (редактор-засновник, з 2003 року), «Електронне навчання і цифрові засоби комунікації» (засновник і редактор, з 2004 р.), «Відкритий огляд освітніх досліджень» (засновник і головний редактор, з 2014 року), і з 2016 року у якості засновника і головного редактора планує видавати «Відео журнал з освіти і педагогіки». Він також редагує багато серій книжок, у тому числі: «Контексти освіти», «Ключові мислителі в галузі освіти», «Відкрита освіта», «Творча освіта» (з Тіною Беслей, видавництво *Sense*), «Глобальні дослідження в освіті», «Освіта та боротьба» (з Пітером Маклареном, видавництво *Peter Lang*) і «Нові напрями у філософії освіти» (з Герт Бієста, видавництво *Taylor and Francis*). Нарешті, Майкл працює в редколегіях більше ніж 15 журналів, бере участь у різних енциклопедичних проектах, таких, як «Енциклопедія філософії та теорії освіти» (спільно з Ендрю Гіббонс, Тіною Беслей та Бериславом

Зарнічем, видавництво *Springer*), бере участь у створенні незалежного порталу новин *Truthout*.

У даній статті Майкл Адріан Пітерс розглядає філософію освіти **в і для** епохи цифрового розуму з Петаром Яндричем. Петар Яндрич—(PhD), професор електронного навчання та програмний директор з бакалаврської підготовки (інформатика) в Університеті прикладних наук в Загребі (Хорватія); запрошений доцент в Університеті Загреб (Хорватія), професор і директор Інституту розвитку дослідження і знань в Глобальному центрі передових досліджень (штат Мічиган, США). Його наукові інтереси зосереджені на перетині критичної педагогіки та інформаційних і комунікаційних технологій. Серед його дослідницьких методологій між-, транс- та анти- дисциплінарність. Попередня діяльність Петара пов'язана з Хорватською науковою і дослідницькою мережею, Національним електронним науковим центром в Університеті Единбурга, Школою мистецтв Глазго і Школою освіти Касс в Університеті Східного Лондона. Його останні книги, видані у цьому році: «Дігитальне навчання» (*Školske novine & University of Applied Sciences*) і «Критичне навчання у цифровій мережі» (*Springer*).

На початку цієї статті Майкл Пітерс, Тіна Беслей і Петар Яндрич звернулися з відкритим листом солідарності до українських філософів освіти. Тіна Беслей в даний час є Директором глобальних студій з освіти в Університеті Вайкато, віце-Президентом товариства філософії освіти Австралії (PESA). Вона повернулася до Нової Зеландії в кінці 2011 року, після одинадцяти років роботи в Університетах Великобританії та Сполучених Штатів. З 2000–2006 рр. була науковим співробітником і викладачем в Університеті Глазго (Шотландія). Т. Беслей провела шість років у США, серед яких два роки як повний штатний професор кафедри педагогічної психології та консультування (Педагогічний коледж, Університет штату Каліфорнія в Сан-Бернардіно) навчала магістрів в рамках програми консультування. Протягом чотирьох років Тіна працювала в Університеті штату Іллінойс в Урбана-Шампейн (UIUC), де протягом останніх трьох років була професором-дослідником в Департаменті освітньої політики, організації та лідерства в коледжі освіти. Обіймаючи цю посаду, Тіна читала випускний курс з глобальних досліджень в галузі освіти і критичного мислення, а також вела семінар для докторантів з філософії Мішеля Фуко. Вона залишається ад'юнкт-професором Університету UIUC. Наукові інтереси Тіни охоплюють сферу філософії освіти, шкільне консультування, освітні політики, дослідницьку експертизу в галузі вищої освіти, суб'єктивність, молодіжні дослідження, міжкультуралізм і глобальну економіку знань і культур. Її останні роботи присвячені електронному навчанню, соціальним мережам і глобальним дослідженням в освіті.